

BOZOR INFRATUZILMASI VA UNING ELEMENTLARI

Mansurova Nilufar Nizom qizi

*Buxoro viloyati Vobkent sanoat va transport texnikumi Maxsus fanlar
kafedrası Iqtisod fani o'qituvchisi.*

Annotatsiya. Ushbu maqolada bozor infratuzilmasining mohiyati, uning asosiy tarkibiy qismlari va iqtisodiyotdagi o'rni tahlil etiladi. Bozor infratuzilmasining samarali ishlashi iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Shuningdek, maqolada bozor infratuzilmasining asosiy elementlari-moliya, axborot, transport, kommunikatsiya va boshqa tizimlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Bozor infratuzilmasi, iqtisodiyot, moliyaviy tizim, axborot tizimi, transport tizimi, kommunikatsiya, xizmatlar bozori.

Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish bozorning ko'p bo'g'inli infratuzilmasini yaratishni talab qiladi. Bozor infratuzilmasi turli xil vazifalarni bajaruvchi tarkibiy qismlar, unsurlardan iborat tizimni namoyon etadi. Bozor mexanizmlarining to'liq, samarali amal qilishi infratuzilma tarkibiy qismlarining turli-tumanligi va yetarli darajada rivojlanganligiga bog'liq bo'ladi.

Shunga ko'ra, bozor infratuzilmasining tarkibiy qismlarini belgilab olish, ularning har birining ahamiyatini o'rganish, iqtisodiy tabiatini ochib berish muhim hisoblanadi.

Bozor infratuzilmasi – bu iqtisodiy munosabatlarni ta'minlovchi va tartibga soluvchi institutlar, tashkilotlar, texnik vositalar va tizimlar majmuasidir. U quyidagi vazifalarni bajaradi:

- Ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasidagi aloqalarni ta'minlash;
- Bozor ishtirokchilariga zaruriy axborot bilan ta'minlash;
- Moliyaviy va kredit resurslarini ta'minlash orqali investitsiya jarayonlarini qo'llab-quvvatlash;

- Savdo va logistika jarayonlarini soddalashtirish.

Bozor infratuzilmasining asosiy elementlari quydagilar:

1. Moliya tizimi. Moliya infratuzilmasi banklar, sug'urta kompaniyalari, fond bozori, investitsiya va kredit tashkilotlarini o'z ichiga oladi. Ushbu element kapital oqimini samarali taqsimlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

2. Axborot tizimi. Axborot infratuzilmasi bozor subyektlariga tezkor va ishonchli iqtisodiy ma'lumot yetkazib berish uchun xizmat qiladi. Bunga ommaviy axborot vositalari, internet resurslari, marketing va tadqiqot tashkilotlari kiradi.

3. Transport va logistika tizimi. Tovar va xizmatlarning bozordan iste'molchiga yetib borishini ta'minlovchi tizim. Unda avtomobil, temir yo'l, havo va dengiz transporti hamda logistika markazlari muhim ahamiyat kasb etadi.

4. Kommunikatsiya tizimi. Samarali biznes yuritish va bozor ishtirokchilari o'rtasidagi axborot almashinuvini ta'minlovchi infratuzilma. Internet, telefon, pochta xizmati va boshqa aloqa vositalari bu tizimga kiradi.

5. Xizmatlar bozori. Ushbu segment bozor ishtirokchilariga zarur xizmatlarni taqdim etuvchi tarmoqlarni o'z ichiga oladi. Masalan, konsalting, huquqiy xizmatlar, marketing, reklama va kadrlar tayyorlash markazlari.

Shuni aytish joizki, iqtisodiyotda moliya bozorlarining o'mi ham kattadir. Moliya bozorining asosiy maqsadi iqtisodiyotda kapitalning erkin oqimi hamda samarali taqsimlanishi va qayta taqsimlanishi uchun yetarli va zarur sharoitlar yaratishdir.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi sharoitlar yaratilishi lozim:

- bozor iqtisodiyoti qonunlarining toliq amal qilishi mexanizmini ta'minlash;
- xususiy mulkchilik samarali tizimining mavjudligi;
- monetizatsiyalashgan real investitsion bazisga ekvivalent moliyaviy instrumentlar (jumladan, qimmatli qog'ozlar) sifatining yuqori ko'rsatkichlarini (likvidlilik jalbdorliligi va h.k.) ta'minlanganligi. Bu

ko'rsatkichlar raqobatni rivojlantirish va narxlar bo'yicha katta bo'lmagan kurs tafovuti hisobiga erishiladi;

- moliyaviy instrumentlarning erkin savdosini ta'minlovchi rivojlangan savdo tizimlarining mavjudligi;
- investorlarning haq-huquqlari himoyasini yuqori darajada ta'minlovchi bozorning samarali tartiblashtiruvchi (muvofiqlashtiruvchi va nazorat qiluvchi) tizimining mavjudligi;

Bozor infratuzilmasi rivojlanayotgan davlatlar uchun iqtisodiy o'sish va tadbirkorlik muhiti shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Samarali bozor infratuzilmasini tashkil etish orqali investitsiyalarni jalb qilish, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash mumkin.

Shu bilan birga, bozor infratuzilmasini modernizatsiya qilish yo'nalishida innovatsion texnologiyalarni joriy qilish, moliyaviy xizmatlarning turlarini kengaytirish va institutsional bazani mustahkamlash bo'yicha sa'y-harakatlar talab qilinadi.

Shunday qilib, bozor infratuzilmasi iqtisodiy tizimning uzluksiz va samarali ishlashini ta'minlovchi asosiy omillardan biri bo'lib, iqtisodiyot barqarorligiga hissa qo'shuvchi muhim mexanizm sifatida qaraladi. Moliyaviy bozorlarni rivojlantirish uchun moliyaviy institutlar, banklar va sug'urta kompaniyalarini raqamlashtirish zarur. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va iqtisodiy ishtirokchilarga tezkor va sifatli xizmatlar taqdim etish imkonini beradi. Bu bozor infratuzilmasining samaradorligini oshiradi va iqtisodiy jarayonlarni yanada soddalashtiradi.

Tovar birjalarini modernizatsiya qilish orqali narx shakllanishini yanada adolatli qilish va ulgurji savdo mexanizmlarini takomillashtirish mumkin. Raqamli platformalar va texnologiyalarni joriy etish savdo jarayonlarini soddalashtiradi va bozor ishtirokchilarining faoliyatini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Transport va logistika tizimlarini optimallashtirish orqali tovarlarning o'z vaqtida va arzon yetkazib berilishini ta'minlash kerak. Bu uchun innovatsion transport vositalarini, avtomatlashtirilgan omborlarni va ilg'or logistika tizimlarini <https://scientific-jl.com/>

joriy etish muhimdir. Bular bozor faoliyatining uzluksizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Aloqa va kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish bozor ishtirokchilari o'rtasidagi ma'lumot almashinuvini tezlashtiradi va shaffofligini oshiradi. Zamonaviy texnologiyalar bozorlar o'rtasidagi o'zaro bog'lanishni mustahkamlashga va iqtisodiyotning yanada raqobatbardosh bo'lishiga yordam beradi.

Institutsional islohotlar amalga oshirilishi kerak. Samarali huquqiy baza va bozor munosabatlarini tartibga soluvchi qonunlar orqali ishtirokchilar o'rtasidagi munosabatlarni adolatli qilish zarur. Bu bozor infratuzilmasining rivojlanishiga xizmat qiladi va iqtisodiy ishtirokchilar uchun barqaror sharoitlar yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, bozor infratuzilmasi bozor iqtisodiyotining samarali ishlashini ta'minlovchi muhim mexanizmdir. U iqtisodiyotning barcha sohalari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, mamlakatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Infratuzilmaning har bir elementi o'ziga xos vazifani bajarib, tadbirkorlik muhitini yaxshilashda muhim ro'l o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bekmurodov, A. „Bozor iqtisodiyoti va uning infratuzilmasi.“ – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
2. Xudoyberdiyev, S. „Iqtisodiyot nazariyasi asoslari.“ – Toshkent: Ilm Ziyo, 2018.
3. G'ulomov, S. va boshqalar. „Bozor infratuzilmasining rivojlanishi va modernizatsiyasi.“ – Toshkent: Sharq, 2021.¹

¹ G'ulomov, S. va boshqalar. „Bozor infratuzilmasining rivojlanishi va modernizatsiyasi.“ – Toshkent: Sharq, 2021.